

ככל הידוע לי, זהו הקורס היחיד לסינדארין. ישנם מספר "קורסים" חובבניים באנגלית ובצרפתית, אך הם אינם נחשבים כ"קורסים" של ממש. באופן כללי בניתי את הקורס לפי התבנית של קורס ה-Quenya של Helge Fauskanger (<http://www.ardalambion.com/qcourse.html>).

קורס זה מבוסס בעיקר על סקירות לשון הסינדאר המופיעות ב:

Ardalambion (<http://www.ardalambion.com/sindarin.html>)

Gwaith-i-Phethdain (http://www.elvish.org/gwaith/sindarin_intro.htm)

1 הגייה

השיעור הראשון די משעמם, בגלל שלא לומדים בו סינדארין ממש, אלא רק איך לקרוא ולכתוב סינדארין. מהשיעור הבא והלאה יש יותר עניין.

1.1 תנועות

תנועות הן הגאים (=קולות) בהם האוויר יוצא, נע, בחופשיות (בלי שום דבר שעוצר אותו).

תנועה	היגוי
a	כמו במילה "כאן"
e	כמו במילה "עץ"
i	כמו במילה "שיר"
o	כמו במילה "קוף"
u	כמו במילה "רוץ"
y	בסינדארין y זו תנועה, ולא עיצור כמו y באנגלית. כשהוגים y מכווצים את השפתיים כמו ב-u, אבל הוגים i (כמו ב-ü בגרמנית)
á, é, í, ó, ú, ý	גרסאות ארוכות יותר של התנועות
â, ê, î, ô, û, ÿ	גרסאות ארוכות אף יותר מ-x

1.2 דיפתונגים

דיפתונג זו תנועה מורכבת המורכבת משתי תנועות אחרות, שמעבר ביניהן חלק (לא עושים הפסקה ביניהן כמו במילה "שואל" (sho-el)).

הדיפתונגים בסינדארין הם ai, ei, ui, au, ae ו-oe.

1.3 עיצורים

עיצורים הם הגאים בהם האוויר נעצר על-ידי איברים שונים באיזור הפה והגרון (שיני-ים, לשון, גרון, שפתיים וכו').

עיצור	היגוי	עיצור	היגוי	עיצור	היגוי
t	ת"ו כמו ב"תן"	p	פ"ה כמו ב"פרח"	c	כ"ף כמו ב"כלב"
d	דל"ת כמו ב"דרור"	b	בי"ת כמו ב"בית"	g	גימ"ל כמו ב"גשם"
**th	th כמו ב-think	*f	פ"ה כמו ב"עטלף"	ch	כ"ף כמו ב"נשך"
**dh	th כמו ב-the	v	בי"ת כמו ב"טוב"		

f בסוף מילה נהגה כמו ph.v בין תנועות, כמו ב-ephel "גדר חיצונית", נהגה כמו f ארוך יותר; ph שאינו בין תנועות נהגה כ-f רגיל (ולעולם לא כ-v), כמו ב-alph "ברבור".

th-ב שב-think לא מרעידים את מיתרי-הקול; ב-th שב-the מרעידים. הדבר דומה לקשר שבין f ל-v: ב-f לא מרעידים את המיתרים, וב-v כן.

עיצור	הגייה	עיצור	הגייה
n	נו"ן כמו ב"נפל"	m	מ"ם כמו ב"מפל"
r	רי"ש מתגלגלת	l	למ"ד כמו ב"אלף"
*rh	רי"ש שנאמרת כמו בלחישה	*lh	למ"ד שנאמרת כמו בלחישה
h	ה"א כמו ב"הר"	**hw	wh כמו ב-what

בעידן השלישי הגו את האותיות האלו כמו r ו-l רגילות.

hw ו-w שלא מרעידים בה את מיתרי הקול.

העיצור w נהגה כמו ב-watch באנגלית. i בתחילת מילה, שאחריה תנועה, נהגית כמו יו"ד עיצורית (כמו במילה "ישן"). לדוגמה: Ioreth "אישה זקנה" נהגה כ"יורת".

העיצור s נהגה תמיד כסמ"ך.

עיצורים שכתובים פעמיים (כמו nn, mm ו-ss נהגים זמן כפול).

1.4 הטעמה

ההטעמה היא כמו בקווינה.

במילים בעלות שתי הברות, כמו Ithil "הירח" ו-Anor "השמש", ההטעמה תמיד על ההברה הראשונה.

במילים בעלות יותר משתי הברות, ההטעמה היא על ההברה השלישית מהסוף, אלא אם כן השניה מהסוף ארוכה. ומהי הברה ארוכה: זו שיש בה תנועה ארוכה (á או â), או דיפתונג, או צרור עיצורים (שני עיצורים או יותר שאין ביניהם תנועה, כמו nt, rd, mb), או עיצור ארוך (כמו nn).
דוגמאות: dEnethor, periAnnath, ecthElion, pelArgir, silIvren.

1.5 כתב

כדי להבין יותר טוב את הצורה האלביים התייחסו לפונולוגיה (=מדע קולות הדיבור) של שפתם, כדאי ללמוד את מערכות הכתב שלהם. זהו אינו תנאי הכרחי ללימוד השפה, אבל כדאי לעשותו (ולו בגלל יופי הכתב).

- כתיבת סינדארין במוד בלריאנד של הטנגוואר:

http://hem.passagen.se/mansb/at/teng_beleriand.htm

<http://www.gis.net/~dansmith/fonts/tengwar/belerian.htm>

- כתיבת סינדארין במוד הסטנדרטי:

<http://www.gis.net/~dansmith/fonts/tengwar/sindar.htm>

- אנגרתאס דארון, כולל אותיות שלא משמשות בכתיבת סינדארין:

<http://www.gis.net/~dansmith/fonts/cirth/angerthasdaeron.htm>

2 מוטציות, ידוע, תארים, וחיבור

2.1 ידוע

הידוע (בעברית משתמשים בה"א הידיעה לסימונו) מבדיל עצם מסויים מאחרים, לדוג-מה: במשפט "חתול שותה את החלב" הכוונה לחתול סתם, לא חתול מסויים; במשפט "החתול שותה את החלב" הכוונה לחתול מסויים וידוע.

בסינדארין יש שני סוגים של ידוע: ידוע ביחיד וידוע ברבים. ההבדלה בין יחיד ורבים בידוע לא קיימת בעברית (הספר / הספרים: הידוע נשאר ה-) ובאנגלית (תמיד the). בסינדארין הידוע ביחיד מבוצע ע"י המילה *i*, לדוגמה: *amon* "גבעה" ו-*i amon* "הגבעה", *orch* "אורק" ו-*i orch* "האורק".

2.2 מוטציות

קודם כל אגיד שהמוטציות זה אחד החלקים הכי מסובכים בסינדארין. אם זה לא נקלט על הפעם הראשונה, לא נורא! נסו לקרוא שוב.

מהן מוטציות? כמו מוטציות בביולוגיה (ובסדרת הקומיקס X-MEN...) גם בסינדארין מוטציות הן שינויים (בביולוגיה אלו שינויים רצויים או בלתי-רצויים בחומר הגנטי, כמו מוטציות שנובעות מחשיפה לקרינה). כאשר מילים נמצאות במצבים שונים במשפט (הרחבה בהמשך) העיצור הראשון שלהן משתנה (מילים שמתחילות בתנועה, כמו *amon* "גבעה" ו-*orch* "אורק" שהוזכרו קודם, לא משתנות), לדוגמה: *parf* זה "ספר", אבל "הספר" זה *i barf*, ולא **i parf* (הסימון ** מסמן שהצורה שגויה); *brethil* זה "עץ לבנה (סוג של עץ)" (כמו ביער ברתיל בו שכן עם-הלת), אבל "עץ הלבנה" זה *i vrethil*, ולא **i brethil*.

גם בעברית יש סוג מסויים של מוטציות. ניקח את המילה "ביתי" (*beyti, my house*), כאשר אומרים "בוא לביתי" נכון להגיד *bo leveyti*, ולא **bo lebeyti*, ממש כמו שאומרים *i vrethil* (עץ הלבנה), ולא **i brethil*! בעברית *p, t, c, b, d, g* הופכים למקבילותיהם *ph (f), th, ch, bh (v), dh, gh* (בעברית מודרנית רק המוטציות *p-f* ("פ"ה), *c-ch* ("כ"ף) ו-*b-v* ("ב"ת) נשארו).

למה יש מוטציות? המוטציות הן תופעה די טבעית בדיבור, ש"המטרה" שלה היא להקל על הדיבור. ישנם סוגים שונים של מוטציות, כאשר הנפוץ ביותר, בו נעסוק בשיעור זה, הוא הריכוך. כאשר אנו מצמידים את המילה *i* (הידוע) למילה אחרת, העיצור הראשון מתרכך בגלל הקירבה לתנועה. נסו להגות הרבה פעמים *ata* ברפיון של הפה. בסוף יצא לכם *ada* (באמת $t \rightarrow d$ זה אחד מחוקי מוטציית הריכוך) - הסיבה היא שיותר קל להגות *ada* מאשר *ata* - העיצור מתרכך.

טולקין בנה את הסינדארין בהתבסס על וולשית, שהיא שפה מהמשפחה הקלטית (כמו שעברית וערבית הן מהמשפחה השמית). בכל השפות הקלטיות יש מוטציות. שפות קלטיות נוספות הן אירית וסקוטית, וכן מאנקס וקורנית הפחות-ידועות. לפי

דעתי האישית, המשפחה הקלטית היא אחת ממשפחות השפות היפות ביותר והמעני-
 ינות ביותר (כנ"ל לגבי האומנות (הן המוסיקלית והן הגרפית), המיתולוגיה והתרבות
 הקלטית).

הנה טבלת הריכוך בסינדארין:

th	t	s	rh	r	p	n	m	lh	l	hw	h	g	f	d	c	b	העיצור
th	d	h	thr	r	b	n	v	thl	l	chw	ch	נעלם	f	dh	g	v	מתרכך ל...

כדי לזכור יותר טוב את התבנית (ויותר חשוב - כדי להבין את ההגיון שמאחוריה),
 הנה הסבר לשניונים. לא חייבים לקרוא את ההסבר כדי "לדבר סינדארין", אבל רצוי
 לקרוא אותו כדי להבין את השפה. בכל אופן, אם אתם רוצים לדלג עליו, עברו לסעיף
 "תארים".

• נתחיל בקבוצה :p, t, c; b, d, g; f, th, ch; v, dh

– הפוצצים האילמים הופכים לפוצצים קוליים.

מה זה "פוצצים"? פוצצים אלו עיצורים בהם האוויר יוצא ב"בוס" - במכה
 אחת, בפיצוץ. הפוצצים בסינדארין הם p, t, c, b, d, g.
 מה זה "אילמים"? עיצורים אילמים הם עיצורים בהם לא מרעידים את
 מיתרי הקול.

מה זה "קוליים"? עיצורים קוליים הם בדיוק ההפך מאילמים - עיצורים בם
 מרעידים את מיתרי הקול. לכל עיצור קולי יש גרסה לא קולית, ולהפך.
 הפוצצים האילמים הם p, t, c, והם מתרככים ל-b, d, g (הגרסה הקולית
 שלהם).

דוגמאות: parf "ספר", לעומת i barf "הספר"; torog "טרול" לעומת i dorog
 "הטרול"; cair "ספינה", לעומת i gair "הספינה".

– הפוצצים הקוליים הופכים לחוככים קוליים.

מה זה "חוככים"? עיצורים חוככים הם עיצורים בהם האוויר יוצא לאט
 לאט, ולא במהירות כמו בפוצצים, ומתחכך באיזורים שונים בפה. החוככים
 בסינדארין הם f/ph, th, ch, v, dh, s, h.

הפוצצים הקוליים הם, כמו שאמרנו, b, d, g, והם מתרככים ל-v, dh, v.
 ו-dh הן הגרסאות החוככות של b ו-d. הסימון ' אומר שהעיצור נעלם).
 למה כאשר g מתרכך הוא נעלם? הסיבה פשוטה מאוד: בעבר, בשפה
 קדומה לסינדארין, g התרכך לעיצור gh (הגרסה החוככת של g. העיצור
 הזה קיים בערבית ובשפה-השחורה של מורדור), אלא שהעיצור הזה נעלם
 עם הזמן (כנראה בגלל שהוא כל-כך מכוער, לא טעמם האצילי של האלבים...).

דוגמאות: bess "אישה", לעומת i vess "האישה"; doron "עץ אלון", לעומת i
 dhoron "עץ האלון"; galadh "עץ", לעומת i 'aladh "העץ" (שימו לב שהסי-
 מון ' בא לסמן שפעם היה שם g, שנעלם. מבחינת ההיגוי הוגים את זה כ-i
 aladh).

¹אני, אישית, מעדיף את הכתיב bh, ולא v (לדוגמה: i bhess "האישה") - הוא יותר הגיוני (כמו ש-d הופך ל-dh, כך b הופך ל-bh). זהו, אגב, כתיב שנהוג בכמה שפות קלטיות, כגון האירית (Irish Gaelic).

– החוככים, חוץ מ-h ו-s (עליהם יורחב בהמשך), לא משתנים. אין מילים בסינדארין שמתחילות באופן טבעי (=שלא כתוצאה של מוטציה) ב-ph (להבדיל מ-f), ב-v, ב-dh או ב-ch. זה משאיר לנו את f-ו-th, שלא משתנים.
דוגמאות: falas "חוף", לעומת i falas "החוף"; thôn "עץ אורן", לעומת i thôn "עץ האורן".

● נעבור לחוככים שכן משתנים, s: h-ו-h; מתרכך ל-h; מתרכך ל-ch (זה די מזכיר את הצורה בה אנגלים ואמריקאים הוגים ח"ת/כ"ף-רפה (כמו ה"א) - כאן זה אותו הדבר, רק הפוך).
דוגמאות: sîr "נהר", לעומת i hîr "הנהר"; hadhod "גמד" (זהו "סינדרון" של המילה Khazâd "גמדים" בשפת הגמדים, המופיעה ב-Khazad-dûm "מוריה, משכנות-הגמדים"), לעומת i chadhod "הגמד".

● העיצורים הבאים שנתמקד בהם הם n, r, l: שימו לב שאלו עיצורים מאוּד נפוצים אצל האלבים - כמעט ואין שמות אלביים שלא כוללים אחד או יותר מהעיצורים.
 העיצורים האלה נקראים בשם המפחיד "שוטפים לשוניים קוליים", והם לא משתנים במוטציות.

מה זה "שוטפים"? עיצורים שוטפים הם עיצורים בהם האוויר יוצא החוצא בקלות, כמו בחוככים, אבל לא מתחכך, אלא כאילו נשטף החוצה בקלות. עיצור-ים שוטפים נוספים הם m (שוטף שפתי), lh-ו-rh (שוטפים לשוניים אילמים) - עוד מעט נדבר עליהם.

מה זה "לשוניים"? עיצורים לשוניים הם עיצורים בהם משתמשים בלשון על-מנת להפיק קולות. העיצורים הלשוניים בסינדארין הם: t, th, d, dh, n, r, l. מה זה "קוליים"? כבר ענינו קודם: עיצורים בהם מרעידים את מיתרי הקול (rh-ו-lh אינם קוליים, אלא אילמים).

כמו שאמרנו, n, r, l לא משתנים במוטציות.
דוגמאות: naug "גמד", לעומת i naug "הגמד"; randir "נווד" (כמו ב-Mithrandir "הנווד האפור", שמו של גאנדאלף בסינדארין), לעומת i randir "הנווד"; lass "עלה" (כמו ב-Legolas "עלה ירוק"), לעומת i lass "העלה".

● העיצור m מתרכך ל-v.
 עכשיו, שאלה: bell זה "חזק" ו-mell זה "אהוב, יקר". יש לנו את המילה vell - מאיזו מילה היא התרככה? תשובה: אי אפשר לדעת - יכול להיות שהיא התרככה מ-bell ויכול להיות שמ-mell. איך בכל זאת מבחינים? על-פי ההקשר, כמובן.
 בסינדארין קדומה או ארכאית היה הבדל בין vell של mell לבין vell של bell: העיצור הראשון ב-vell של mell לא היה v, אלא mh (mhell). ומהו אותו mh? זה v שהוגים אותו מהאף, ולא מהפה (אין לזה מקבילות בעברית או באנגלית). זה די הגיוני: b הוגים מהפה, ולכן הוא מתרכך ל-v (שגם אותו הוגים מהפה); m הוגים מהאף, ולכן הוא מתרכך לגרסה האפית של v. בסינדארין מודרנית נעלם העיצור mh (v אפי), והוחלף ב-v רגילה.

דוגמה: mellon זה "ידיד" (נראה לי שזו המילה אלבית הידועה ביותר, אולי חוץ מ-elen "כוכב" בקווניה), i vellon זה "הידיד".

• נעבור אל lh-ו-rh: זה לא כל-כך ברור לאילו עיצורים lh-ו-rh מתרככים, בגלל שאין לנו מידע ממשי על זה (לא כל הכתבים הבלשניים של טולקין פורסמו). ההנחה הרווחת היא שם הופכים ל-thr (th שאחריו r רגילה) ול-thl (th שאחריו l רגילה).

דוגמאות: rhîw "חורף", לעומת i thrîw "החורף"; lhûg "דרקון, נחש", לעומת i thlûg "הדרקון, הנחש".

• העיצור האחרון שנשאר לנו הוא hw (כמו במילה what באנגלית). הוא הופך ל-chw (ch שאחריו w רגילה).

דוגמה: hwest "בריזה, משב רוח" (המילה הזו ממש נשמעת כמו משב רוח קל, hwest - או שאולי זה רק אני...), לעומת i chwest "הבריזה, משב הרוח".

2.3 תארים

תארים אלו מילים שמתארות תכונה מסויימת, כמו "יפה" (מנגינה יפה), "גבוה" (עץ גבוה) ו"ירוק" (דשא ירוק).

בסינדארין, כמו בעברית, התארים באים אחרי המילה (שם העצם) אותה הם מתארים ("ילד טוב", ולא "טוב ילד") - באנגלית זה בדיוק הפוך (good boy, ולא boy good). דרך-אגב, ברוב (אולי בכל?) השפות הקלטיות הסדר הוא כמו בסינדארין ובעברית. כאשר תואר בא ישירות אחרי העצם, האות הראשונה בתואר מתרככת.

דוגמאות: mith זה "אפור", menel זה "שמים, sky" (בסינדארין, שלא כמו בעברית, זו מילה ביחיד, כמו sky) - ובִיחד menel vith "שמים אפורים" (ולא menel mith**, שהרי העיצור הראשון בתואר מתרכך).

caran זה "אדום", sereg זה "דם" - ובִיחד sereg garan "דם אדום".

2.4 חיבור

המילים לחיבור (-ו, וגם, and) הן ar או a (לשתיהן משמעות זהה). המילים האלה לא גוררות ריכוך (לשם שינוי...).

דוגמאות: menel, כמו שאמרנו, זה "שמייים", cefn זה "ארץ, אדמה" - ובִיחד menel a cefn או menel ar cefn "שמייים וארץ". "השמייים והארץ" יהיה i venel a(r) i gefn (כזכור, i הידוע גוררת ריכוך).

Ithil (באות ראשית, לא ithil) זה "הירח", Anor (באות ראשית) זה "השמש" - ובִיחד Ithil a(r) Anor "השמש והירח".

למה ב-Ithil וב-Anor לא צריך לידע כדי שזה יהיה "הירח" ו"השמש"? בגלל שאלו שמות לירח ולשמש. זה כמו שאף אחד לא אומר "שוגרה חללית אל המרס", אלא "שוגרה חללית את מרס" - מרס, כמו Ithil ו-Anor, זה שם (ולכן האות הראשית).

2.5 סיכום

יש שני סוגים של ידוע (ה"א הידיעה) בסינדארין: ידוע ביחיד, עליו דיברנו, וידוע ברבים, עליו עוד נדבר. הידוע ביחיד מסומן על-ידי המילה i. בסינדארין יש תופעה בה העיצור הראשון במילה משתנה בתנאים מסויימים. הסוג הנפוץ ביותר של השינוי הוא הריכוך. טבלת הריכוך:

th	t	s	rh	r	p	n	m	lh	l	hw	h	g	f	d	c	b	העיצור
th	d	h	thr	r	b	n	v	thl	l	chw	ch	נעלם	f	dh	g	v	מתרכז ל...

הידוע, i, גורר ריכוך של העיצור הראשון במילה הבאה. תארים בסינדארין באים אחרי המילה (שם העצם) אותה הם מתארים, כמו בעברית. העיצור הראשון בתארים הבאים ישירות אחרי העצם מתרכז. החיבור (-ו, וגם, and) מסומן על-ידי המילה a או המילה ar.

2.6 תרגול

המטרה של התרגולים היא כדי שתוכלו לבדוק אם הבנתם את השיעור, וכדי שתוכלו להתאמן בסינדארין. בכוונה תחילה בחרתי הרבה מילים שמופיעות בתרגילים שבקורס הקווינה של הלגה פאוסקאנגר², כדי להקל על הלימוד. שימו לב לדמיון בין המילים בקווינה ובסינדארין, ונסו למצוא תבניות קבועות המציגות את הקשר בין השפות (לדוגמה: תנועות סופיות בקווינה נעלמות בסינדארין, ופוצצים ארוכים הופכים לחוככים בסינדארין, לכן rocco "סוס" בקווינה הופך ל-roch "סוס" בסינדארין וה-cc הפך ל-ch, וה-o הסופית נעלמה).

2.6.1 רשימת מילים

בכל שיעור תלמדנה 12 מילים חדשות.

מילה	פירוש	מילה	פירוש
mîn	אחד	celeg	מהיר, חופז
aran	מלך	edhel	אלב (Elf)
ardh	ממלכה, איזור	menel	שמים (ביחיד, כמו באנגלית, sky)
bain	יפה	mith	אפור
beleg	גדול, אדיר	ross	גשם
bell	חזק	roch	סוס

² <http://www.ardalambion.com/qcourse.html>

2.6.2 תרגמו מסינדאריין לעברית (או לכל שפה אחרת)

1. Ross geleg a ross vell
2. Roch vain
3. Ardh vîn ar aran vîn
4. Edhel vain a celeg
5. Aran a roch
6. Ross vain

2.6.3 תרגמו מעברית לסינדאריין

1. מלך גדול וממלכה גדולה
2. שמיים אפורים וגשם חזק
3. סוס אפור ואלב יפה
4. סוס יפה ומהיר
5. סוס מהיר
6. מלך אחד ואלב אחד

תשובות

שיעור 2

סינדארין < עברית	עברית < סינדארין	
Aran veleg ar ardh veleg	גשם מהיר וגשם חזק	1
Menel vith a ross vell	סוס יפה	2
Roch vith ar edhel vain	ממלכה אחת ומלך אחד	3
Roch vain a celeg	אלב יפה ומהיר	4
Roch geleg	מלך וסוס	5
Aran vîn ar edhel vîn	גשם יפה	6

הערות:

- בחרתי בין a ו-ar לפי קלות ההגיה, אך שתי המילים תקינות.
- שימו לב להבדל בין 4 ו-5 ב-עברית < סינדארין: ב-4 המילה celeg לא משתנה, אך ב-5 כן, בגלל שהיא מתארת ישירות את roch.